

TÜSİAD

YÖNETİM KURULU ÜYESİ

TAYFUN BAYAZIT'IN

**“ULUSLARARASI ÜRETİM ZİNCİRLERİNDE DÖNÜŞÜM
VE TÜRKİYE’NİN KONUMU”**

KONFERANSI AÇILIŞ KONUŞMASI

2 Mart 2012

Koç Üniversitesi Anadolu Medeniyetleri Araştırma Merkezi, İstanbul

TÜSİAD AVRUPA İŞ DÜNYASI KONFEDERASYONU (BUSINESSEUROPE) ÜYESİDİR

İstanbul: Meşrutiyet Cad. No: 46 Tepebaşı 34420 İstanbul -Türkiye
Ankara: İnan Cad. No:39/4 Gaziosmanpaşa 06700 Ankara- Türkiye
Brüksel: 13. Avenue des Gaulois, 1040 Brussels-Belgium
Washington D.C.: 1250 24th Street, N.W., Suite Nr. 300, Washington D.C.20037-USA
Berlin: Märkisches Ufer, 28 Berlin 10179 Germany
Paris: 33, Rue de Galilée 75116 Paris France

Tel: +90 (212) 249 19 29
Tel: +90 (312) 468 10 11
Tel: +32 (2) 736 40 47
Tel: +1(202) 776 77 70
Tel: +49 (30) 288 786 300
Tel: +33 (1) 44 43 55 35
www.tusiad.org

Faks: +90 212 249 13 50
Faks: +90 (312) 428 86 76
Faks: +32 (2) 736 3993
Faks: +1 (202) 776 77 71
Faks: +49(30) 288 786 399
Faks: +33 (1) 44 43 55 46

e-mail: tusiad@tusiad.org
e-mail: ankoffice@tusiad.org
e-mail: bxloffice@tusiad.org
e-mail: usoffice@tusiad.us
e-mail: berlinoffice@tusiad.org
e-mail: parisoffice@tusiad.org

Saygıdeğer katılımcılar, değerli basın mensupları,

TÜSİAD Yönetim Kurulu adına hepinizi saygıyla selamlıyor ve hoş geldiniz diyorum.

Bugün Koç Üniversitesi-TÜSİAD Ekonomik Araştırma Forumu kapsamında 2012 yılının ikinci önemli etkinliğini gerçekleştirmek üzere biraraya gelmiş bulunmaktayız. EAF çatısı altında, ulusal ve uluslararası anlamda çok değerli akademisyenlerin katkılarıyla hazırlanan raporlar ekonominin hayati öneme sahip sorunlarına ışık tutuyor ve politika çerçevesinin geliştirilmesine yönelik etkili bir zemin hazırlıyorlar.

Birazdan çalışmanın yazarlarından Sn. Erol Taymaz ve Sn. Kamil Yılmaz tarafından tanıtımı yapılacak olan, “Uluslararası Üretim Zincirlerinde Dönüşüm ve Türkiye’nin Konumu” isimli rapor da EAF çalışmalarının yukarıda ifade ettiğim özelliklerini fazlasıyla karşılamakta. Alınan önlemlerin etkilerini 2012 yılında da dikkatle izlemeye devam ettiğimiz cari açık probleminin hayatiyeti ve söz konusu raporun, cari açığın ihracat boyutuna ilişkin derinlikli ve kapsamlı katkıları, bu tespitimin en somut gerekçelerini oluşturmaktadır.

Hatırlarsanız, 14 Şubat 2012’de Ekonomi Bakanlığı’mız, ithalat ile ilgili olarak yaptırdığı, oldukça geniş kapsamlı, şirket düzeyine kadar inen derinlikte önemli bir çalışmayı kamuoyu ile paylaştı. Çalışmada ayrıca, mal grupları, ülke detayları yanısıra sektörler arası ilişkilere, ithalat-ihracat, ithalat-üretim, ithalat-tüketim ilişkilerine de yer verilmekteydi.

Çalışmanın bulguları çerçevesinde değerlendirdiğimizde, TÜSİAD olarak, bu önemli çalışmanın temel bazı tespitleri ile paralel görüşlere sahip olduğumuzu ifade edebiliriz.

Bunların başında, çalışmada ifade edildiği gibi cari açığın temelde dış ticaret sorunu olduğu ve esas olarak ithalat boyutunun etkili olduğu gelmektedir. TÜSİAD olarak, kamuya açık verilere istinaden bizim de tespitlerimiz, cari açığa meydana gelen hızlı artışın, küresel kriz sonrası hızlı ekonomik toparlanma sürecinde ithalatın artışıyla doğrudan ilişkili olduğu yönünde. Başka bir ifadeyle, iç talebe dayalı büyüme, giderek artan bir ithalat talebine ve cari açığa neden olmaktadır.

Ekonomik döngünün 2008 ilk çeyrekte küresel krizin ilk etkileri neticesinde, özellikle dış finansal koşullar nedeniyle, büyüme evresinden yavaşlama sonrasında da daralma evresine girdiği dönemde, ithalat hızla küçülmüştür. Böylelikle, ekonomik aktivitede 2009 yılında meydana gelen %4.8’lik daralma, ithalat talebinde de hızlı bir daralma sağlamıştır. İhracatta da aynı dönemde oluşan daralmaya rağmen, bu daralmanın görece daha düşük olması neticesinde dış ticaret açığında ve cari açığa önemli bir iyileşme sağlanmıştır.

Ancak, krizden çıkış yani toparlanma sürecinde ihracat artışı ithalattan daha yavaş olmuş ve daha hızlı büyüyen ithalat rakamları bugünkü cari açık tablosunun oluşumuna neden olmuştur. Burada temel olarak anlatmaya çalıştığım şey özellikle ithalatın ekonomik döngüye duyarlılığıdır.

Kısa dönemde, ekonomik döngüyle ilintili olarak cari açıkta düzeltmeyi sadece ithalat yapabilmektedir. Üstelik TL'sinin Dolar ve Euro karşısındaki nominal değerinde şok düzeltmelere rağmen. Bu tespitin başka bir karşılığı olarak, gerek iç gerekse dış koşullar anlamında yapısal özelliklere sahip ihracat konusunu ekonominin döngüsüne ve döviz kuruna etki ederek kolayca yönetemediğimizi anlamaktayız.

Öyleyse, konunun yapısal tarafını bir kenara bırakarak, ithalatın döngüsel özellikleri ve bunları kontrol yeteneklerimizi incelemek daha doğru bir yaklaşım olacaktır. Bu açıdan baktığımızda, ekonomiyi yavaşlama evresine sokacak şekilde iç talebin kontrolü, ithalat üzerinde önemli bir kısıtlama getirebilecek gibi gözüküyor. Ancak, burada en önemli sorun yavaşlama evresinde kalmanın yetip yetmeyeceği, daralma evresine geçmenin gerekli gerekmeyeceği. Böylesi hızlı ve istikrarsız genişleme-daralma evrelerinin yaratacağı tahribatlar ise hepimizin malumu.

Diğer bir konu ise bu süreçte, nominal döviz kurunun etkisi. Reel döviz kurunu burada bir tarafa bırakıyorum, çünkü dalgalı kur rejiminde, nominal kurdaki düzeltmelerin, enflasyon dinamikleri sonrasında reel kurda kalıcı bir düzeltmeye olanak verip veremeyeceği çok açık değil. Bu çerçeveden baktığımızda ithalatı dizginleyebilmek için nominal kurda yüksek düzeltmeler gerekeceğini söyleyebiliriz. Ancak, bu düzeltmeler kur oynaklığı ile birleştiğinde, sadece ithalatı değil tüm yurtiçi arzı, ihracatı ve fiyat dinamiklerini de vuruyor. Yani burada da, kuru araç olarak kullanmada çok rahat değiliz.

Ayrıca, yine ithalat çalışmasının ortaya koyduğu verilere ve bu kapsamdaki açıklamalara göre, her 100 dolarlık ithalatın 42 doları, hammadde açısından ülkemizde üretimi hiç olmayan ya da çok az olan ürünlerden, diğer 42 doları da üretimi yetersiz olan ara ve nihai ürünlerden oluşuyor. Bu tespit yine bize ithalatı kısacak döviz kuru dahil önlemlerin yurtiçi üretimi nasıl olumsuz etkileyebileceğini açıkça gösteriyor.

Yine bu tespitten anlıyoruz ki, 42 dolarlık ilk grup içerisinde yer alan enerji ithalatımızı azaltmanın sadece üç yolu var: enerji tüketimini verimlilik artışıyla azaltmak, enerji tüketimini ekonomiyi yavaşlatarak veya daraltarak azaltmak ve uluslararası hammadde fiyatlarında düşüş yoluyla enerji ithalatımızın parasal değerinin azalması. Sanırım, bu üç seçenek, konunun kısıtlarını bir başka şekilde ortaya koymakta. Yine bu pencereden GİTES'i kısa ve orta dönem için çok önemli bulduğumuzu, ama uzun dönemde etkilerinin, çalışmanın tespitlerine paralel olarak kısıtlı olmasını beklediğimizi ifade etmem gerek.

Zaten ithalatı yönetmedeki zorlukları Çarşamba günü açıklanan dış ticaret rakamları da açıkça ortaya koyuyor. Biliyorsunuz, geçen yılki \$7,4 milyar dolarlık seviyesine karşın dış ticaret dengesi yılın ilk ayında piyasa beklentilerinin üzerinde (\$6,1 milyar) \$7 milyar açık verdi. Böylece 12- aylık toplam açık az da olsa gerileyerek \$105,5 milyar oldu. Bu düşüşte bir önceki yıla göre %3.5 oranında gerileyen enerji-dışı ithalat etkili oldu. Ancak, enerji

fiyatlarında Ocak ayındaki artışlar nedeniyle, dış ticaret açığındaki daralma sınırlı kalmış gözükmemekte.

Peki, bu durumda, ekonomiyi yavaşlatmaktan, hatta daraltmaktan başka geriye yapılabilecek neler kalıyor? Sanırım geriye bir tek uzun soluklu bir çaba ile ihracat performansımızın hızla arttırılması kalmakta. Bu çabanın, neler içermesi gerektiğini bugüne kadar hep üretkenlik temelli büyüme teması içinde vurgulamaya çalıştık. TÜSİAD, üretkenlik temelli büyümenin en temel iki değişkenini, inovasyon kapasitesi (teknoloji yaratma, transfer etme, yenilikçi buluş geliştirme ve teknoloji kullanabilme) ve eğitim kapasitesi (eğitimin kapsamı, niteliği, içeriği ve eğitimcinin eğitimi) olarak belirlemiş bulunmakta. Bize göre, bu iki değişkende ilerleme kaydedilmedikçe sürdürülebilir bir büyüme süreci yakalanamaz.

Elbette, bu süreçte sanayi politikaları büyük öneme sahip. Bizim açımızdan, sanayideki dönüşümü hızlandırmak, işsizliği azaltmak ve bölgesel gelişmişlik farklılıklarını azaltmak anlamında Sanayi Stratejisi Belgesi önemli bir rehber. Ancak, burada şunu vurgulamalıyım ki, sanayi stratejisinin yatay unsurları esas alınmalıdır. Bu çerçevede, ancak, “büyük yatırım,” “inovasyon ve teknoloji ödüllendirme” ve “bölgesel kümelenme” kapsamında sektörel destekler sözkonusu olabilir. Bu açılardan, önümüzdeki günlerde açıklanması beklenen yeni teşvik sistemi büyük öneme sahip.

Ama tüm bunların ötesinde 2011 yılında ortaya koyduğumuz birçok çalışmanın bize işaret ettiği temel konuya burada bir kez daha vurguda bulunmak istiyorum. O da, eğitim konusu. Türkiye ekonomisinin üretim yapısının en temel girdisi ve bu yapının şekillenmesini sağlayan zeka olması nedeniyle insangücü ve dolayısıyla insangücünün eğitimi, bu konunun da uzun vadedeki en somut ve temel bileşenlerini oluşturuyor. Bu nedenle eğitim ve ekonomi arasındaki bu bağın önemine bir kere daha vurgu yapmakta fayda görüyorum.

Sanırım, Erol Taymaz, Ebru Voyvoda ve Kamil Yılmaz tarafından EAF çatısı dahilinde hazırlanan ve bugün tanıtımı için biraraya geldiğimiz rapor kapsamı itibarıyla doğrudan bu konuya temas etmemekte. Ancak, benim raporun genelinden ve Sonuçlar ve Türkiye İçin Politika Seçenekleri bölümünden edindiğim izlenim, raporda ortaya konulan, Türkiye açısından uluslararası üretim zincirlerinde yeni bir dönüşüm ve konumlanma ihtiyacı, insangücü ve eğitimi konularına kaçınılmaz şekilde içerecektir.

Türkiye ekonomisinin çok önemli ve güncel, ama aynı zamanda güncelliğini başka semptomlar şeklinde koruma potansiyeli yüksek bir sorununa yeni ve derinlikli bir boyut kazandıran bu çalışma için yazarlara ve Koç Üniversitesi-TÜSİAD Ekonomi Araştırma Forumu'na; aramızda olup bizimle görüşlerini paylaştıkları için değerli panelistlere ve tüm değerli katılımcılara TÜSİAD Yönetim Kurulu adına teşekkürlerimi sunuyor ve herkesi saygıyla selamlıyorum.